

112 . Hârșova | Județ: Constanța | Punct: Cetate | Anul: 2004

Anul: 2004

Cod RAN: 60810.01

Perioade: Protoistorie, Antichitate, Evul Mediu

Epoci: La Tène, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie, Epoca medievală timpurie

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Civil, Domestic

Autori: Zaharia Covacef, George Dumitru, Constantin Nicolae

Instituții: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Universitatea "Ovidius", Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Raport

Pe parcursul celor patru luni s-a săpat în sectorul "incinte vest", numit inițial, în urmă cu mai mulți ani, "incinte-vest turn". Pe vechiul traseu executat în anul 1963 de către Andrei Aricescu, din ultima incintă, de aici, pornea un zid, ușor arcuit, spre NV apoi spre S. Fără a avea la dispoziție rapoartele acestuia, pentru a vedea care a fost concluzia în legătură cu zidul în discuție, la debutul cercetărilor în cetate, în iunie 1993, s-a presupus că aici s-ar afla un turn, motiv pentru denumirea de mai sus.

Pentru abordarea sistematică a cercetării, în această campanie, având în vedere și forța de muncă, au fost deschise următoarele puncte de săpătură: 1) s-a lăsat un spațiu de 5,3 m de la zidul sudic, ca martor stratigrafic, și s-a trasat o secțiune lată de 5 m și lungă între 7-8,5 m, de la incinta exterioară până la zidul cu traseul spre N. Astfel urma să se obțină și pe N un profil stratigrafic; 2) s-a trecut la degajarea pământului modern cu depuneri arheologice amestecate din spațiul de la S de zid (considerat turn la data respectivă); 3) s-a prelungit SIIA dincolo de incinta de V, până la marginea pantei abrupte pentru a se studia și trage concluziile de rigoare în legătură cu construirea acesteia.

S-a executat pe cele trei puncte adâncirea, ajungându-se în două situații, prin reducerea suprafeței de săpătură și executarea de sonde, până la stâncă. Rezultatele ne-au permis să formulăm următoarele puncte de vedere, pentru fiecare dintre cele trei "laboratoare", pe care le prezentăm mai departe.

- Între cele două ziduri, în așa-zisul "turn". În partea superioară au fost degajați bolovani mari din calcar, cu resturi de mortar pe suprafața lor, unii ciopliți sumar, numai pe o parte, provenind de la ultima fază de refacere și utilizare a incintei de V. S-a adâncit secțiunea până la -3 m. Tot pământul interior este amestecat cu resturi ceramice din perioade diferite: romane, romano-bizantine și feudal-timpurii (resturi de vase "Dridu"), iar profilul obținut indică o nivelare masivă. Zidul care se orientează spre NV are o grosime de 1,1 m și o înălțime actuală de la 1,15 m spre capătul sudic până la 0,45-0,5 m spre nordul secțiunii, unde a fost puternic demantelat. În exterior s-a putut măsura foarte bine înălțimea, deoarece aici au avut loc fenomene de eroziune, zidul fiind desfăcut probabil în 1943, când Grigore Florescu a scos la zi toată incinta de V. Din acest motiv a fost dezvelit în unele porțiuni, la bază, astfel încât aici înălțimea maximă urcă la 1,8-1,9 m. Și pe o parte și pe cealaltă zidul prezintă mai multe tehnici de construcție: acolo unde a fost demantelat puternic se mai păstrează nucleul unui emplecton din piatră mică cu mortar din nisip și var, cu aspect închis. În emplecton se văd, în anumite locuri, bulgări de mortar din nisip, var și fragmente de cărămidă pisată, care vin din altă parte. Apoi urmează o fază de construcție din piatră de talie mică și medie, peste care se așează pietre de talie mare, cu dimensiunile de 0,75x0,48x0,4 m; 0,94x0,5x0,29 m; 0,5x0,65x0,33 m; 0,78x0,55x0,3 m; 0,74x0,42x0,35 m. Pe alocuri, între rosturile pietrelor mari, mortarul este gălbui, nisipos, cu rezistență scăzută. Dinspre V, acest zid, care a stat vreme de mai bine de o jumătate de sec. la vedere, are următoarele caracteristici: la bază, acolo unde pământul a fost spălat, emplectonul este din piatră mică cu mortar, așezat peste un pământ de culoare închisă, cu resturi de cultură "Dridu" în compoziție; urmează o fază a zidului propriu-zis, din care se mai păstrează trei asize din piatră și cărămidă, executate destul de neglijent, cu puțin material între rosturi. Piatra este de talie diferită, cea mai mare cu lungimea de 0,30-0,22

m, iar cărămida subțire de 0,05–0,08 m. La rosturi s-a utilizat, în unele cazuri, cărămidă ori piatră așezate vertical. În partea superioară care se păstrează au fost așezate blocuri mari de calcar, de formă paralelipipedică, cu dimensiuni asemănătoare celor de pe partea interioară: 0,75x0,5x0,3 m; 0,6x0,4x0,32 m; 0,57x0,2x0,24 m; 0,5x0,4x0,32 m; 0,6x0,15x0,22 m. La adâncimea de 3 m a fost identificat un nivel de mortar, care se întinde pe toată distanța dintre cele două ziduri. Acesta conține și piatră de talie mică, resturi arheologice amestecate din toate epocile atestate. Nu este exclus ca să fie nivelul de construcție al zidului exterior. Urmărind traseul zidului, care ne așteptam să se încheie în ultima incintă, am constatat că lipsa paramentului care se observă din afară, nu se datorează schimbării traseului, cum am crezut, ci demantelării. Aici paramentul a fost degajat, zidul demantelat, așa că se păstrează pe grosimea de 0,74–0,75 m și își continuă traseul spre NV unde-l vom găsi în SIIA.

Zidul "turnului" spre S, identificat cu Z2, este legat de incinta de V. După îndepărtarea pământului cu depuneri moderne, piatră și resturi arheologice amestecate, a fost descoperit un altul, Z1 numit așa ulterior, dispuse paralel, cu tendința de micșorare a distanței dintre ele (maximum 2,7 m, minimum 1,3 m), către adâncime. Z2 are înălțimea maximă de 1,66 m, cu o talpă de 0,2 m. Se așează peste un alt zid din piatră bolovănoasă cu mortar. Grosimea este de 0,9 m. Este realizat din piatră colțuroasă, cioplită la exterior. Emplectonul are piatră mică, prinsă cu mortar din nisip și var bine omogenizate, cu aspect negricios la exterior. Merge în lungime de 7,65 m spre V, după care urmează traseul spre NV devenind zidul descris mai sus. Zidul pe care se așează acesta are un traseu puțin neregulat. Este construit din piatră rotunjită cu rosturile bine astupate cu mortar. Sub el urmează două nivelări, bine individualizate, care conțin resturi "Dridu" cum a rezultat din secțiunea sondaj executată paralel cu acesta până la stâncă, la –4,25 m. Z1 are lățimea de 0,83 m și se păstrează pe 2,38 m înălțime. Nu a fost urmărit decât în partea interioară și puțin la exterior unde se află în pământ. În partea superioară este construit din piatră de talie medie, de formă paralelipipedică la exterior. Se leagă de incinte de V prin bârne. Între cele două ziduri, spre incintă, se află un rest masiv de emplecton, care iese în afară față de traseul incintei de V, deci asimetric. Are în compoziție mortar cu rare resturi de cărămidă și bolovani de mortar rozii. La baza spațiului dintre ziduri, în fața acestei aglomerări, se observă un rând de pietre cu formă ușor circulară și cu mult mortar cu cărămidă pisată și de culoare roză. La baza acestuia, prin adâncire a fost identificat un aranjament de pietre, peste care se așează Z1, fără să fie prinse cu mortar. Sunt dispuse în formă ușor conică, spre adâncime baza se lărgeste. Este compus din 7–8 rânduri de bolovani de dimensiuni medii (0,25–0,35 m) până la înălțimea de 1,9 m.

SIIA s-a prelungit în lungime de 9,3 m, pentru a urmări traseul spre N a zidului paralel cu incinta de V. Aici s-a ajuns la adâncimea de –4,45 m. S-a constatat că zidul care vine din "turn" își continuă traseul, ușor sinuos, spre NV. Se păstrează pe grosimea inițială de 1,4 m și 0,8 m, fără paramentul exterior. Are în partea superioară resturi de parament de dimensiuni mari, ca cele descrise anterior mai sus. Și aici s-a identificat nivelul de mortar cu resturi arheologice, găsit și în secțiunea învecinată. Pe partea de S a secțiunii s-a executat un șanț, de 1 m lățime, până la stâncă, pe toată lungimea acesteia și în afară, pe panta abruptă, spre V, încă aproape 25 m. În profilul acestuia s-a observat că la –0,74 m sub ultimul zid este o nivelare datată cu materiale "Dridu". La 0,4–0,6 m deasupra stâncii, se identifică un nivel de pământ de culoare gălbuie, cu urme de arsură la suprafață, bine compactat din cauza greutatei, cu resturi ceramice – fragmente de amfore, căni, cănițe, farfurii, castroane, de epocă romană și romano-bizantină. Acest nivel se subțiază mai departe de ziduri, pentru că în panta abruptă stânca iese la zi. În capătul de E al secțiunii, în C13 au putut fi făcute observații asupra incintei de V. Se păstrează, în acest sector, pe înălțimea de 3,85 m - maxim 4 m. Temelia este de -0,5–0,6 m. La exterior este construită din piatră de talie mică și mijlocie cu rosturile bine umplute cu mortar, întins cu grijă, după aceeași tehnică ca a zidului Z2. În interior se observă o altă tehnică: piatră paralelipipedică, de formă aprox. egală, ușor rotunjită la colțuri. Acest fapt ne obligă să nu luăm, deocamdată, în calcul datarea propusă până acum, în bibliografia mai veche.

Materialele arheologice descoperite sunt de o mare varietate. Pe primul loc se află fragmentele de vase din ceramică.

Pentru epoca romană și romano-bizantină acestea ilustrează tipologia specifică: amfore, dintre care unele de mare capacitate, vasa escaria, pitoria, conquinaria, lucernae. Pe unele fragmente se păstrează urmele inscripțiilor cu vopsea roșie. Se remarcă pe un fragment de mănășă de amforă o ștampilă care conține semnul crucii. Alte fragmente sunt executate într-o manieră stângace și ne duce cu gândul la o

producție proprie. Toate materialele păstrează urme de spargere încă din vechime. În număr mare s-au descoperit fragmente de vase de sticlă – pahare, boluri, recipiente. Câteva fragmente ceramice sunt din pastă grosieră, cu brâu alveolat pe gură și sunt tipice autohtonilor geți. Din epocă se remarcă, în nivelare, și câteva monede datate în sec. IV–VII.

Dintre materialele medievale, cele mai importante sunt fragmentele de oale tipice culturii "Dridu". Sunt din pastă de două calități: una grosieră, arsă sumar, cu corpuri în compoziția pastei, cealaltă de calitate, pereți subțiri, pastă nisipoasă, lucrată îngrijit, de culoare deschisă. Sunt și exemplare ce sugerează că au fost utilizate puțin. Decorul este specific, linii orizontale drepte, ori în valuri, cu deschidere variată, ornamente cu linii verticale sau oblice, creștături, ornamente cu roți etc. Unele exemplare au ștampile pe partea posterioară. Între alte materiale reținem două patine, puțin probabil pereche, din os de porc, foarte multe fragmente de oase de animale mari și de pește, mărunțite excesiv încă din vechime. Două monede se datează cel mai probabil în sec. al XIII-lea. Din categoria materialelor medievale târzii reținem, cu totul izolat, câteva fragmente ceramice smălțuite, fragmente de pipe turcești și bombarde din fontă.

Datarea zidurilor cercetate cât și a celui descoperit în această campanie în cetatea de la Hârșova trebuie să se țină cont de faptul că ele se așează peste o masivă nivelare, executată cu materiale amestecate, aduse probabil de pe platou sau din apropiere. Ultimul zid, spre V, a fost ridicat cu certitudine în evul mediu, poate prin sec. al XIV-lea. Z2 și Z1 se poate încadra în aceeași perioadă, cu siguranță, mult mai devreme. Interesantă este baza turnului dintre acestea, cu piatră prinsă cu mortar cu cărămidă pisată. Este interesant de văzut cum se leagă de incinta de V. Care este raportul cu celelalte ziduri descoperite în SII în campaniile de până în anul 2000, va fi obiectivul cercetărilor viitoare. În ansamblu, cercetările din această campanie au prezentat un interes deosebit prin faptul că aduc în atenție probleme noi, atât pentru cunoașterea activității de la Carsium, cât mai ales pentru a înțelege raportul dintre cetatea romană, romano-bizantină și cea feudală, deosebit de importantă pentru frontiera dunăreană în antichitate și evul mediu. [C-tin Nicolae]

Informații suplimentare online

[Raportul 3137 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
